

Rocznik Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli 2006 nr 5

ISSN 1732-663X

Stalowa Wola 2004

Rada Naukowa: ks. dr hab. Wilhelm Gaj – Piotrowski, dr Kazimierz Kuczman, prof. Sylwester Czopek

Redakcja: Anna Garbacz

Adres redakcji: ul. Sandomierska 1, 37-464 Stalowa Wola,

tel. (0-15) 844 85 56 fax (0-15) 844 85 57, e-mail: rocznik@um.stalwol.pl

Wydawca: Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

ARTYKUŁY

Ryszard Mścisz, *Z kart historii jeżowskiej oświaty*

Autor opisuje dzieje oświaty w Jeżowie od pierwszej wzmianki o szkole parafialnej z roku 1603 aż po czasy obecne i przypomina ważniejsze postacie związane z tą działalnością, jak m.in. ks. W. Padowicz, wójt S. Lesiczka, kierownicy szkoły R. Baumberg i J. Zygmunt.

Marek Wiatrowicz, *Dolańscy, dziedzice na Grębowie*

Przedstawiona historia Dolańskich koncentruje się głównie na dziedzicach Grębowa, ale nie ogranicza się do tego wątku, przypominając skrótowo wcześniejsze dzieje rodu i jego ważnych przedstawicieli. Autor szeroko omawia postacie Henryka Dolańskiego i jego syna Seweryna, ostatniego właściciela Grębowa.

Aneta Garanty, *Z badań nad heraldyką nagrobną w powiecie stalowowolskim*

Badania przeprowadzone w okresie od maja 2006 do lutego 2008 r. objęły swoim zasięgiem cmentarze na terenie powiatu stalowowolskiego, w miejscowościach: Lipa, Pniów, Radomyśl nad Sanem, Stalowa Wola-Rozwadów, Stany, Turbia, Zaklików, Zaleszany. W ich wyniku zlokalizowano 11 miejsc pochówków z heraldyką sepulkralną, w tym dwie kaplice i dziewięć nagrobków.

Elżbieta Skromak, *Wpływ Centralnego Okręgu Przemysłowego na przemiany lasowiackiej kultury ludowej w mikroregionie dolnośląskim*

Różnorodny element osadniczy i specyficzne warunki naturalne wpłynęły na ukształtowanie się swoistej kultury ludowej Lasowiaków, zamieszkujących tereny dawnej Puszczy Sandomierskiej. Kultura ludowa regionu lasowiackiego należała do zróżnicowanych. Wsie położone nad dolnym Sanem ze względu na przejściowy charakter zostały zaliczone do mikroregionu dolnośląskiego z centrum w Rozwadowie. Był to obszar krzyżowania się elementów kultury lasowiackiej z wpływami sąsiedniej Lubelszczyzny i Sandomierszczyzny. Także stosunki ekonomiczne, uwarunkowania historyczne i geopolityczne wpłynęły na tę sytuację. W okresie międzywojennym pojawił się jeszcze jeden czynnik różnicujący niektóre wsie dolnośląskie od pozostałych w regionie, tj. uprzemysłowienie w ramach realizowanego projektu budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego.

Anna Dołowy-Brak, *Miejsce Niska w projekcie „Lublinland”*

Lublinland to pojęcie, którego używa się w odniesieniu do projektu utworzenia na ziemiach polskich państwa żydowskiego pod protektoratem niemieckim. Projekt ten został opracowany przez funkcjonariuszy hitlerowskich podczas II wojny światowej. Autorka przypomina związki Niska i Zarzecza z tym projektem.

Rafał Drabik, *Jak rozbito oddział Adama Kusza?*

Po otwarciu archiwów dawnej bezpieki wiele zagadek doczekało się swojego rozwiązania. Większość z nich dotyczyła likwidacji (zazwyczaj fizycznej) grup zbrojnych podziemia niepodległościowego. Pomimo sporych braków w dokumentacji akt Urzędu Bezpieczeństwa, wiele rzeczy historycy są w stanie ustalić. W aktach lubelskiego IPNu znajdują się m.in. akta z likwidacji oddziału Adama Kusza. Dzięki nim (oraz teczkach kilku agentów i informatorów) dowiedzieliśmy się o szczegółach wydarzeń sprzed ponad 50 lat.

Monika Szymczyk, *Aksjologiczne treści i dydaktyczne paradygmaty konkursu na autoportret inspirowany dialogiem ucznia z mistrzem w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli*

Paralelność dyskursu muzealnego oraz mistrzowskiego jest oczywista – formułowane przez artystów, teoretyków i historyków sztuki reinterpretacje kategorii „autoportretu” jako tematu twórczości oddziałują na sposoby jego rozumienia przez współczesnych studentów-stylistów. Praca nad autowizerunkiem jest godną

podziwu czynnością konceptualną. Wokół tego tematu koncentruje się przecież szereg niejednorodnych wartości. Śledząc efekty założeń konkursowych, które od sześciu lat realizowane są cyklicznie w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli, można zauważyć, iż są one traktowane ze sporą ambicją zarówno przez Polaków, jak i obcokrajowców.

MATERIAŁY

Aneta Garanty, *Bibliografia regionalna za lata 2005 i 2006*

WSPOMNIENIA

Janina Stadnik, *Wspomnienia mieszkańców Grębowa związane z pobytem dywizji kałmuckiej na terenie Grębowszczyzny w ostatnich dniach drugiej wojny światowej*

Dywizja kałmucka znalazła się na terenie Grębowa pod koniec lipca 1944 r., tydzień przed przyjściem Armii Czerwonej. Stanowiła ona tylną straż armii niemieckiej. Żołnierze byli bardzo uciążliwi dla ludności miejscowej, kobiety musiały się ukrywać. Opis wydarzeń związanych z pobytem Kałmuków na tutejszym terenie zawiera niniejszy artykuł. Został on podzielony na dwie części. Pierwsza część oparta jest na źródłach pisanych takich jak: dziennik i pamiętnik, dotąd nigdzie nie publikowanych, znajdujących się w maszynopisie. Druga część artykułu zawiera wspomnienia chłopów związane z pobytem Kałmuków na wsi grębowskiej.

Kazimierz Kuczman, *Mickiewiczowski jubileusz w Rzeczycy Okrągłej: 1855-1955*

Autor przypomina historię powstania pomnika Adama Mickiewicza w Rzeczycy Okrągłej, postać jego twórcy – Józefa Kuczmana, publikuje też zachowane dokumenty związane z tym bezprecedensowym w warunkach małej wioski przedsięwzięciem.

Z żałobnej karty: *Michał Samek*

Wspomnienie o Michale Samku (1926-2005) prawniku, regionaliście, działaczu kultury, urodzonym w Nisku, związanym ze Stalową Wolą.

Z TEKI MUZEUM

Działalność Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli. 2005 r.

Działalność Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli. 2006 r.

NOTY O AUTORACH